

Sosiaalibarometri 2018

Tulevaisuuden
sosiaaliturva
rakennetaan nyt

SOSTE

Tieto sosiaaliturvauudistuksen pohjaksi

SOSIAALIBAROMETRI tarjoaa jälleen tietoa ja näkemyksiä moneen ajankohtaiseen yhteiskuntapolitiiseen teemaan. Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveystoimijat, sosiaalityöntekijät ja Kelan johtajat ja toimihenkilöt ympäri maan, vastaavat lähimpänä ihmisiä nykyisen sosiaaliturvajärjestelmän, toiminnasta. Heidän arvionsa mm. hallituksen onnistumisesta eriarvoisuuden ehkäisemisessä, toimeentulotuen perusosan siirrosta Kelan hoidettavaksi sekä vuosikautia valmisteilla olleen sote-uudistuksen nykyvaiheesta on luettavissa barometrissa.

Eriarvoisuus Suomessa näyttää tämänkin selvityksen perusteella hälyttävältä. Työ on parasta sosiaaliturvaa, sanotaan, ja työllistyminen auttaa useimmiten köyhyyteen. Jos työllistymistä ajatellaan edistettävän jäädyttämällä sosiaaliturvaa, on niiden kohtalo karu, jotka eivät työllisty. On tärkeää, että nyt käynnistynyttä sosiaaliturvan uudistamista pusketaan määrätietoisesti eteenpäin ja vältetään sote-uudistuksessa

useamman hallituksen aikana toistetut virheet liian kapeasta valmistelusta.

SOSTE suosittelee selkeitä toimia pienituloisten aseman parantamiseksi: Huolehditaan perusturvan riittävydestä, kavennetaan hyvinvointi- ja terveyseroja, selkeytetään toimeentuloturvajärjestelmää ja pidetään huolta, että järjestelmän toteuttavat osapuolet tekevät parempaa yhteistyötä.

Eriarvoisuus on mahdollista nujertaa ainoastaan käyttämällä laajasti hyväksi eri tahojen osaamista ja kohdentamalla julkista rahaa eriarvoisuutta torjuviin toimiin. Sosiaalibarometri tarjoaa avaimia niin julkiseen keskusteluun kuin päättäjillekin. Hyvä elämä rakennetaan tässäkin yhdessä tekemällä.

Vertti Kiukas
SOSTEn pääsihteeri

”
Toivottavasti tämä kysely saa aikaan korkeatasoista keskustelua.

Eriarvoisuuden vähentäminen sote-uudistuksen ytimeen

Sosiaali- ja terveyspalvelut mullistavan sote-uudistuksen ei uskota vähentävän eriarvoisuutta, kertovat Sosiaalibarometriin vastanneet sosiaali- ja terveysjohtajat sekä sosiaalityöntekijät. Arvio on erityisen huolestuttava, sillä toteutuessaan se kärjistää jo ennestään kasvanutta eriarvoisuutta Suomessa: Valtaosa palveluista ja etuuksista vastaavista ammattilaisista katsoo, että eriarvoisuus on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

ERIARVOISUUDEN KASVUA selitetään osittain harjoitetulla politiikalla, johon liittyen pääministeri Sipilän hallitus saa vastaajilta heikon arvosanan. Sosiaali- ja terveysjohtajista 57 prosenttia katsoo hallituksen epäonnistuneen eriarvoisuuden vähentämisessä. Eriarvoisuuden kasvun taustalla ovat työttömyys sekä palveluiden ja tulonsiirtojen heikentyminen. Myös elinkustannusten kasvu ja asiakasmaksujen nousu heikentävät entisestään heikompiensaisten asemaa. Erityisesti pääkaupunkiseudun sosiaalityöntekijät korostavat kohtuuhintaisten asuntojen huonon saatavuuden kärjistävän hyvinvointi- ja terveyseroja.

Sote-uudistus ei myöskään lupaa parempaa heikompiosaisille. Selkeä enemmistö sosiaali- ja terveysjohtajista sekä sosiaalityöntekijöistä katsoo, ettei uudistus vähennä eriarvoisuutta, paranna lähipalveluita tai selkeytä järjestelmää asiakkaalle. Riskinä vastaajat näkevät myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erkaantumisen sosiaali- ja terveyspalveluista, joka muun muassa vaarantaa kaikkien vaikeimmassa asemassa olevien ohjautumisen järjestöjen tarjoamaan vertaistukeen ja kuntoutukseen.

Moni asia edellyttää omaa aktiivisuutta, mutta monella ei ole resursseja toimia.

Köyhyys on lisääntynyt, samoin yksinäisyys, syrjäytyminen, etenkin nuorilla.

Eriarvoisuuden vähentäminen sote-uudistuksen ytimeen

“ERiarvoisuus on kasvanut kymmenessä vuodessa”

77 %
Sote-johtajat

87 %
Sosiaalityöntekijät

72 %
Kelan johto

“HALLITUS ON EPÄONNISTUNUT ERiarvoisuuden vähentämisessä”

57 %
Sote-johtajat

79 %
Sosiaalityöntekijät

55 %
Kelan johto

“Eriarvoisuuden taustalla on heikko työllisyys ja palvelujen niukkeneminen. Resursseja ja niiden kohdentumista heikko-osaisimpiin on yksinkertaisesti liian vähän. Myös peruspalvelut kuten koulutus ovat heikentyneet.”

SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

Sote-uudistuksen tavoitteiden toteutumiseen ei uskota

Eriarvoisuus ei vähene

Sosiaali- ja terveysjohtajat

56 %

Sosiaalityöntekijät

67 %

Järjestelmä ei selkeydy asiakkaalle

65 %

73 %

Lähipalvelujen turvaaminen ei onnistu

58 %

74 %

011

14

”
Työnteon
motivaatiota ei saisi
tappaa etuuksien
menettämisen
pelko.

Kela-siirron kokemuksia hyödynnetään toimeentuloturvan uudistamisessa

Syrjäytyneille tai syrjäytymisvaarassa oleville toimeentulotuen perusosan siirto Kelaan ei välttämättä tuonut muutosta parempaan. Valtaosa sosiaali- ja terveysjohtajista sekä sosiaalityöntekijöistä katsoo, että Kela-siirto heikensi heikompiosaisten asemaa. Suunnitteilla olevan toimeentuloturvan suurremontti tulisi toteuttaa Kela-siirron kokemuksia hyödyntäen.

SOSIAALIBAROMETRIN tulokset puhuvat toimeentuloturvan uudistamisen puolesta. Sosiaali- ja terveysjohtajat, sosiaalityöntekijät ja Kelan johtajat pitävät laajasti perusturvaetuuksien tasoa liian alhaisena. Vastaajien valtaosa arvioi, että perusturvan aukkoja paikataan toimeentulotuella. Enemmistö sosiaali- ja terveysjohtajista ja sosiaalityöntekijöistä arvioi, että toimeentuloturvajärjestelmä luo liikaa väliinpuotoamisia.

Kela-siirron ongelmaksi näyttää muodostuneen Kelan ja kuntien välisen yhteistyön haasteellisuus. Kelan ja kuntien välinen tiedonsiirto on yksipuolista siten, että

tieto kulkee vain Kelasta kuntaan päin. Lisäksi Kelan sosiaalihuollon osaaminen koetaan puutteelliseksi. Kuntavastaajien mukaan Kelan virheiden korjaaminen työllistää paljon kunnissa, mikä johtaa myös asiakkaiden pompotteluun.

Kela-siirrossa voittivat ne toimeentulotuen asiakkaat, joilla on hyvät valmiudet sähköiseen asiointiin ja joilla ei ole välitöntä sosiaalityön tarvetta. Selkeä enemmistö vastaajista katsoo, että uudistus paransi sähköistä asiointia ja kansalaisten välistä yhdenvertaisuutta. Valtaosan mielestä kynnys hakea toimeentulotukea on madaltunut Kela-siirrossa.

Kela-siirron kokemuksia hyödynnetään toimeentuloturvan uudistamisessa

Toimeentuloturvaa on kehitettävä eriarvoisuuden torjumiseksi

	 Perusturvaetuusten taso on liian alhainen	 Järjestelmä aiheuttaa liikaa väliinputoamisia	 Viimesijaisilla etuuksilla paikataan perusturvan aukkoja	 Järjestelmä on liian byrokraattinen
Sote-johtajat	68 %	59 %	79 %	71 %
Sosiaalityöntekijät	73 %	78 %	88 %	87 %
Kelan johto	58 %	42 %	78 %	77 %

Parempaan Kelan ja kuntien yhteistyöhön

KUNNAT

68 %
Sote-johtajat

38 %
Sosiaalityöntekijät

“KELAN JA KUNTIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ TOIMII.”

KELA

52 %
Kelan johto

38 %
Kelan toimihenkilöt

NÄIN VASTAAJAT PARANTAISIVAT KELAN JA KUNTIEN YHTEISTYÖTÄ

- + Lisätään sähköistä yhteydenpitoa ja tavataan kasvokkain
- + Asiakas toiminnan keskiöön
- + Varmistetaan kaksisuuntainen tiedonkulku
- + Tietosuoja palvelemaan asiakkaan etua
- + Asetetaan päätösten laatu määrän edelle
- + Vahvistetaan sosiaalihuollon osaamista Kelassa

MIKÄ YHTEISTYÖTÄ HAITTAA?

51 %
Sote-johtajat

71 %
Sosiaalityöntekijät

“SOSIAALITYÖN OSAAMINEN KELASSA RIITTÄMÄTÖNTÄ.”

55 %
Sote-johtajat

52 %
Sosiaalityöntekijät

“PÄÄTÖSTEN KORJAAMINEN TYÖLLISTÄÄ PALJON.”

“
On liikaa sekaannusta, mihin kukaanenkin on oikeutettu.”

//
Ei ihmiselämä
mene Kelan
määrittelemiін
laatikoihin.

Näin Kela-siirto vaikuttaa asiakkaisiin ja heidän oikeuksiinsa

Hakemisen kynnys madaltunut, huomio heikompiosaisiin

	 Yhdenvertaisuus kasvanut	 Kynnys hakea toimeentuloa madaltunut	 Heikompiosaisen asema heikentynyt	 Sosiaalityö tavoittaa harvemmin
Sote-johtajat	66 %	69 %	56 %	66 %
Sosiaalityöntekijät	52 %	65 %	69 %	77 %
Kelan johto	93 %	97 %	18 %	29 %
Kelan toimihenkilöt	72 %	91 %	41 %	61 %

“Kela-siirron vaikutus eri väestöryhmiin huolettaa”

46 %
Sosiaali-
ja terveysjohtajat

69 %
Sosiaali-
työntekijät

25 %
Kelan johto

41 %
Kelan
toimihenkilöt

Sähköinen asiointi edennyt, mutta ei ratkaisu kaikkeen

	 Sähköinen asiointi parantunut	 Henkilökohtainen palvelu parantunut	 Turha byrokratia vähentynyt	 Kahdella luukulla asiointi vähentynyt
Sote-johtajat	81 %	8 %	24 %	35 %
Sosiaalityöntekijät	75 %	5 %	16 %	28 %
Kelan johto	99 %	55 %	51 %	70 %
Kelan toimihenkilöt	87 %	32 %	21 %	44 %

SOSTE suosittelee:

Sosiaaliturva uudistetaan pienituloisten aseman parantamiseksi.

- 1.** Perusturvan riittävydestä huolehditaan.
PERUSTURVAN TASO on korotettava kohtuullisen minimin mukaisen elintason takaa-
valle tasolle. Ensisijaisten etuuksien tason on oltava sellainen, että toimeentulo-
tukea haetaan vain erityistapauksissa ja lyhytaikaisesti. Etuuksien tason on seu-
rattava yleistä kustannuskehitystä. Kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon
panostetaan nykyistä enemmän, etenkin pääkaupunkiseudulla.
- 2.** Hyvinvointi- ja terveyseroja kavennetaan käytännön toimin.
HYVINVOINTI- JA TERVEYSEROJA voidaan kaventaa vain sosiaali- ja terveydenhuollon
integraatiolla, kansanterveyteen perustuvilla yhteiskuntapoliittisilla toimilla sekä
panostamalla ennaltaehkäisyyn. Sote-uudistuksen vaikutuksia hyvinvointi- ja
terveyseroihin seurataan ja epäkohtiin puututaan nopeasti.
- 3.** Toimeentuloturvajärjestelmää selkeytetään.
PERUSTURVAA ON SELKEYTETTÄVÄ ja joustavoitettava yhtenäistämällä perusturvaetuuk-
sien määräytymisperusteita tai yhdistämällä minimitason etuuksia. Järjestelmää
on kehitettävä niin, että vähennetään väliinpuotoamisia ja siirtyminen tuelta toiselle
tai töistä tuelle on mahdollisimman katkotonta.
- 4.** Sosiaaliturvan uudistamisessa hyödynnetään
Kela-siirron kokemuksia.
TULEVAISUUDEN SOSIAALITURVAUUDISTUS valmistellaan avoimesti ja vastuutahoja kuun-
nellen. Uudistusta kokeillaan, ja sen toteutuksessa edetään vaiheittain. Tietojärjes-
telmät ovat valmiita uudistusta toimeenpantaessa. Riittävästä henkilöstöresursseis-
ta ja -koulutuksesta huolehditaan. Viranomaisten välistä vuoropuhelua edistetään
kaikissa vaiheissa.

Mikä on Sosiaalibarometri?

SOSIAALIBAROMETRI 2018 tarjoaa ajan-
kohtaisarvioita eriarvoisuudesta,
toimeentuloturvan kehittämisestä,
sosiaali- ja terveystaloudesta
sekä perustoimeentulotuen Kela-siirrosta.
Mukana on asiantuntija-arvioita myös
hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä.

Sosiaalibarometri pohjautuu SOSTEn
alkuvuodesta 2018 keräämään lähes tu-
hannen vastauksen kyselyaineistoon. Ba-
rometri tuo julkiseen keskusteluun ja päät-
täjien käyttöön sosiaali- ja terveysjohta-

jien, Kelan johtajien, sosiaalityöntekijöi-
den ja Kelan etuuskäsittelytyössä toimi-
vien näkemyksiä ajankohtaisista aiheista.

Barometrin on toteuttanut SOSTE Suo-
men sosiaali ja terveys ry. SOSTE on so-
siaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö,
joka kokoaa yhteen yli 200 valtakunnal-
lista sosiaali- ja terveysalan järjestöä sekä
kymmeniä muita toimijoita.

Sosiaalibarometriä on tehty vuodesta
1991.

TUTUSTU JULKAISUUN VERKOSSA JA LATAA SE LUETTAVAKSI!

> www.sosiaalibarometri.fi

Tutustu Sosiaalibarometriin verkossa ja lataa materiaalit!

- > Tutkimusjulkaisu
- > Infografiikat
- > Tiedotteet

WWW.SOSIAALIBAROMETRI.FI
#SOSIAALIBARO

Kerro meille, mitä ajatuksia
Sosiaalibarometri herätti.
Otamme kiitollisina vastaan
palautetta ja ideoita!
tutkimus@soste.fi

SOSTE

